

CA
RE RT

MODUL 1 : YARATICILIK TEORİLERİ VE MODELLERİ

Saricam HEM

CA
RE RT

1.1 Yaratıcılığa Genel Bir Bakış

1.2 Yaratıcılık ve Deha

1.3 Yaratıcı Problem Çözme

1.4 Inovasyon ve Yaratıcılık

1.1 YARATICILIĞA GENEL BİR BAKIŞ

Yaratıcı Yetenek: Yeni ilişkiler belirleyerek denenmemiş hamleler ve kullanılmayan yöntemlerle pratik sorunlara yeni çözümler bulma yeteneği.

Özgünlük: Bağımsız ve yaratıcı düşünme yeteneğinin yanı sıra yeni veya sıra dışı olma özelliği.

Yeni Fikir: Bir koşuldaki tüm tasarım oturumlarında benzersiz bir fikir.

İlham: Bir şeyi yapmak veya hissetmek, özellikle de yaratıcı bir şey yapmak için zihinsel olarak uyarılma süreci.

Yaratıcı Davranış: Hem yeni hem de faydalı olan üretim fikirleri.

Yaraticılık nedir?

Yaratıcılık teriminin kökü, bir şeyi ortaya çıkarmak, bir şey üretmek anlamına gelen Latince 'creare' fiiline dayanmaktadır..

Kaynak: 15 Quotes to Awaken the Creative Inside of You

Zaman Çizelgesi Bilgi Grafiği

Yaratıcılık kuşkusuz insanlık tarihinde çok önemli bir rol oynamış olsa da, yaratıcılık sözcüğü ilk kez 1875'te Shakespeare'in şiirsel yaratıcılığına atıfta bulunarak Adolfus William Ward'ın İngiliz Dramatik Edebiyat Tarihi (History of English Dramatic Literature) eserinde belgelenmiştir (Weiner, 2000, s. 89). Yaratıcılık kavramı günümüzdeki popülerliğini ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kazanmaya başlamış ve aslında "yaratıcılık" terimi 1950'lerden önce yaygın olarak kullanılmamıştır.

Kaynak: <https://www.nadeenschool.com/what-is-creativity/>

“

- “[...] bireye veya daha büyük bir sosyal gruba değer katan yeni ürün, fikir veya problem çözümü”.

(Hennessey & Amabile, 2010, s. 572)

“Yaratıcı çalışma, belirli bir zamanda bir grup tarafından savunulabilir, faydalı veya tatmin edici olarak kabul edilen yeni bir çalışmadır”
(Stein, 1953, s. 311).

“[...] değeri olan fikirlere sahip olma süreci”
(Robinson, 2011, p. 198)

+

+

“Yaratıcı bir fikrin üç özelliği vardır: özgün, kullanışlı veya içinde bulunduğu duruma uygun olmalı ve fiilen kullanıma sunulmalıdır”.
(Martindale, 2013, p. 211)

Yaratıcılık Teorileri ve Modelleri

- 1 Wallas Yaratıcılık Modeli
- 2 Dört-C Yaratıcılık Modeli
- 3 Young'ın Yaratıcılık Süreci Modeli

“

Wallas Yaratıcılık Modeli

”

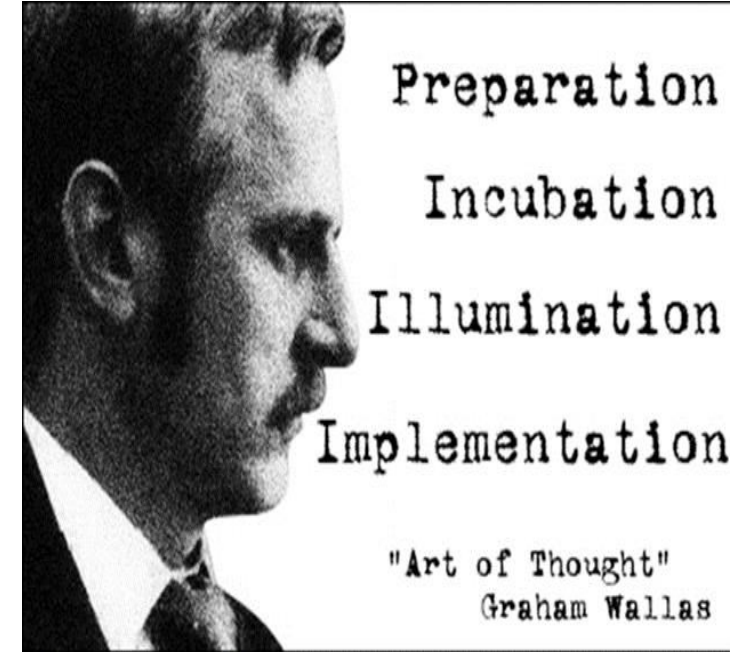
Yaratıcılığın dört aşaması:

Hazırlık: Bu aşama, sorunların her yönden araştırılmasını içerir. Problem, ihtiyaç veya arzu tanımlanır, bilgi toplanır ve çözümün kabul edilebilirliğini doğrulamak için kriterler belirlenir.

Kuluçka: Bu aşama, bilinçsizce sorun hakkında düşünmeyi içerir. Birey probleminden geri adım atar ve zihninin düşünmesine ve üzerinde çalışmasına izin verir. Bu aşama, hazırlık aşamasına benzer şekilde dakikalar, haftalar, hatta yıllar alabilir.

Aydınlanma: Bu aşama, psikolojik olaylarla birlikte “mutlu fikrin” ortaya çıkmasını içerir. Diğer aşamalardan farklı olarak, aydınlanma genellikle çok kısadır ve birkaç dakika veya saat içinde muazzam bir içgörü akışı içerir.

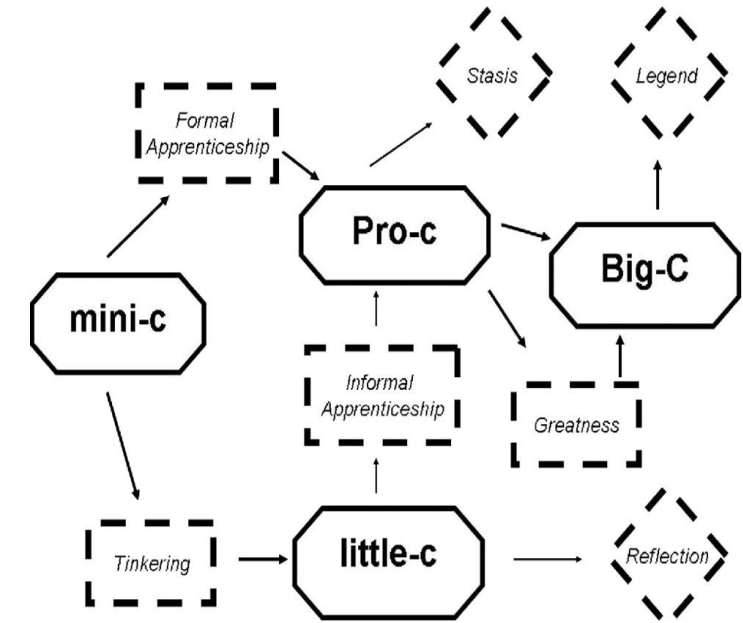
Doğrulama: Bu aşama, sonuçların doğrulanması ve sonuçların çıkarılmasını içerir. Aydınlanmada ortaya çıkanın, ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı bu aşamada belirlenir.

Dört-C Yaratıcılık Modeli

Dört-C Modeli (Kaufman & Beghetto, 2009), tüm bireylerde mevcut olan günlük yaratıcılıktan dahilerde bulunan üstün yaratıcılığa kadar uzanan, faydalı ve tüm yaşam boyu bir yaratıcılık anlayışı sunar. Yazarlar, yeni bir göreve her kalkışıldığında bir düzeyde yaratıcılığın söz konusu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Dört-C Modelinin dört seviyesi şunlardır:

- mini-c yaratıcılık düzeyi
- küçük-c yaratıcılık düzeyi
- Pro-c yaratıcılık düzeyi
- Büyük-C yaratıcılık düzeyi

“ Young’ın Yaratıcılık Süreci Modeli ”

Temel anlamıyla Young, yaratıcı sürecin mevcut kavramlardan “yeni” bağlantılar yaratma eylemi olduğuna inanıyordu.

Young'a göre "yaratıcı" olmak, çevrenizde halihazırda mevcut olan fikirleri bir araya getirmekle ilgilidir.

Yandaki şekil beş aşamalı modeli göstermektedir.

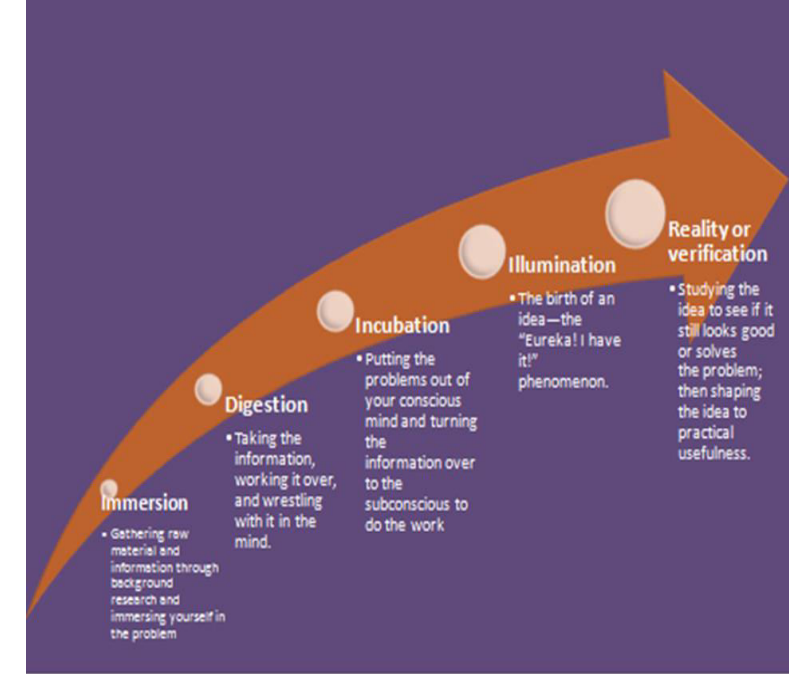
1.Daldırma: Bu adım, sorunu çözmek için gerekli arka plan bilgilerini toplamak için araştırma yapmayı ve çalışmayı gerektirir.

2.Sindirim: Sindirim adımı, bilgilerin üzerinden geçmeyi ve üzerinde çalışmayı gerektirir.

3.Kuluçka: Bu adım, analizi durdurmayı ve bir süre için sorunu bilinçli farkındalıktan uzaklaştırmayı gerektirir.

4.Aydınlanma: Bu adımda bir fikrin doğuşu yer alır.

5.Gerçeklik veya Doğrulama: Bu adım, sorunun uygulanabilir bir çözümü olup olmadığını görmek için fikri araştırmayı gerektirir.

TEMEL KAVRAMLAR

Yaratıcı Yetenek: Yeni ilişkiler belirleyerek denenmemiş hamleler ve kullanılmayan yöntemlerle pratik sorunlara yeni çözümler bulma yeteneği.

Özgünlük: Bağımsız ve yaratıcı düşünme yeteneğinin yanı sıra yeni veya sıra dışı olma özelliği.

Yeni fikir: Bir koşuldaki tüm tasarım oturumlarında benzersiz bir fikir.

İlham: Bir şeyi yapmak veya hissetmek, özellikle de yaratıcı bir şey yapmak için zihinsel olarak uyarılma süreci.

Yaratıcı davranış: Hem yeni hem de faydalı olan üretim fikirleri.

1.2 YARATICILIK VE DEHA

Zeka: Bilgi ve becerileri edinme ve uygulama yeteneği.

IQ (Zeka Bölümü): Bir kişinin problem çözme testi kullanılarak ölçülen muhakeme yeteneğini, yaşlarına göre istatistiksel norm veya ortalamaya kıyasla temsil eden sayı.

Yaratıcı Düşünme: Mevcut bilgiler aracılığıyla kasıtlı olarak yeni anlayışlar ve farklı fikirler kazanmak.

Soyut Düşünme: Kavramları fiziksel olarak gözlemlediğimiz ötesinde düşünme yeteneği.

Dahi: Son derece zeki bir kişi veya belirli bir faaliyet alanında olağanüstü beceriye sahip kişi.

Guilford'a (1967) göre ortalamanın üzerinde zeka, yüksek yaratıcılık için gerekli ancak yeterli olmayan bir koşuldur. Daha yüksek zeka seviyeleri, daha yüksek yaratıcılık seviyeleri ile ilişkilendirilmiştir. Ancak zeka tek başına yaratıcılığı garanti etmez. Bazı kişilik özelliklerinin de rol oynadığı varsayılmaktadır. Örneğin, yeni deneyimlere açıklık yaratıcı potansiyeli tahmin ederken, vicdanlılık yaratıcı potansiyeli olumsuz olarak tahmin eder. Sonuç olarak, yüksek zeka ve açıklık, yaratıcı başarıyı öngören yaratıcı potansiyeli öngörmektedir (Jauk ve diğerleri, 2013).

Dehanın Özellikleri

Aşağıdakiler dehanın bazı özellikleridir:

Meraklı bir zihne sahiptirler: Merak, mükemmellik için bir ön koşuldur. Yeni düşünme yolları, daha önce keşfedilmemiş fikirlerin gelişmesine yol açabilir. Dahi insanlar bilgi arayışında saplantılıdır.

Soyut düşünürler: Dahi özelliklere sahip insanlar, problemler hakkında çok daha dinamik, soyut bir şekilde düşünürler. Bu nedenle, bilgiyi ve gerçekleri olduğu gibi kabul etmek yerine, geleneksel düşünceyi test etmek isterler. Ayrıca düşünme tarzınıza meydan okumak isterler.

Risk alırlar: Sınırları zorlamak isterler. Özellikle bir keşif yapmanın eşiğindeyken güvenli yolu kullanmak istemezler. Böyle bir tavır onları riske atar ama bu şekilde de çılgır açıcı işler olabilir.

Rutinleri reddederler: Düşünceleri fikir ve sorularla dolu olduğu için dahiler düzenli bir rutine bağlı kalmayı zor bulabilir. Herkes uyurken bile zihinsel keşifler üzerinde çalışmaya devam ederler.

Yaratıcı potansiyelin değerlendirilmesi, Guilford (1959) tarafından farklı yönleri giden düşünme olarak tanımlanan ıraksak düşünme yeteneğini ölçen testler aracılığıyla yapılabilir. Bazı örnekler aşağıdaki gibidir:

- Torrance tarafından geliştirilen Yaratıcı Düşünme Torrance Testi (1996)
- Wilson, Guilford ve Christensen tarafından geliştirilen Guilford Testleri (1953)
- Wallach ve Kogan tarafından geliştirilen Wallach ve Kogan Testleri (1965)

İnsanlığa yön veren dahiler:

- 1 Albert Einstein
- 2 Leonardo da Vinci
- 3 William Shakespeare

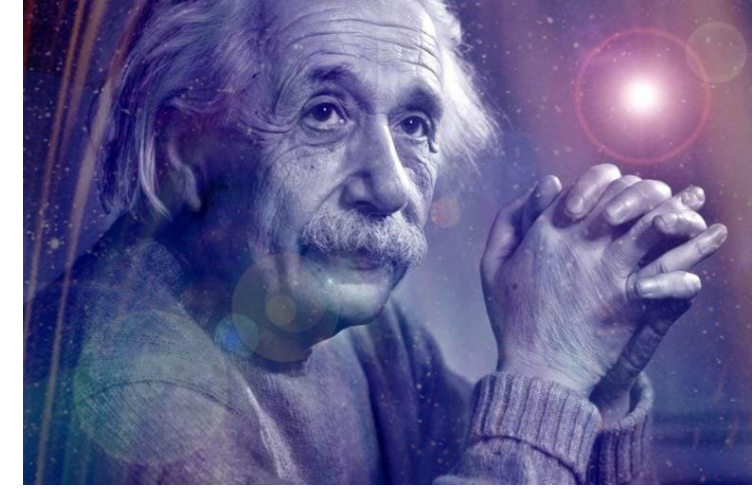

“

Albert Einstein

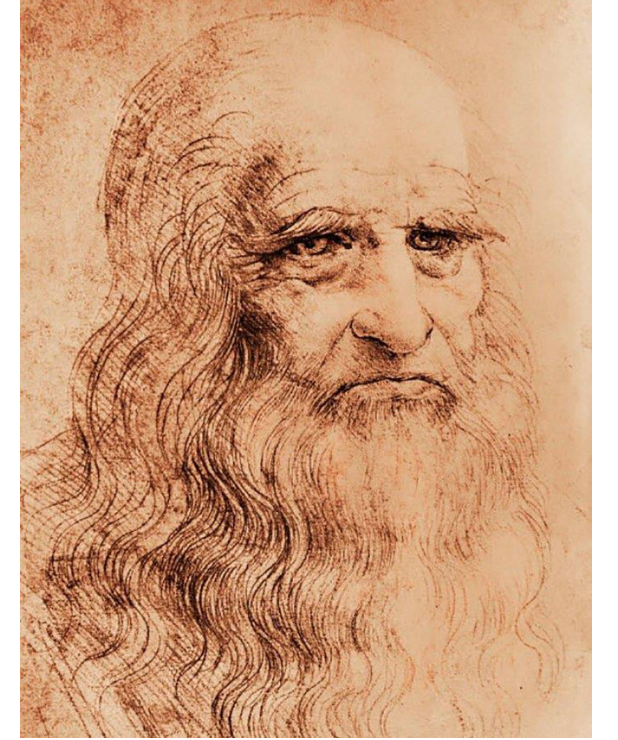
”

Bir dahi denilince birçok insanın aklına gelen ilk kişi muhtemelen Albert Einstein'dır. Almanya doğumlu fizikçi, yirminci yüzyılda bilimi tek başına yeniden tanımlamıştır. Modern fiziğin temel taşı haline gelen görelilik teorisini yaratmış ve evren hakkındaki anlayışımızı sonsuza dek değiştirmiştir.

Leonardo da Vinci

Leonardo da Vinci, çağdaşları arasında bir dahi olarak eşsizdi. Zamanının çok ötesinde olan kavramlar ve süreçler hakkında derin bir anlayışa sahipti. Günlüklerinde keşfedilen işler, gerçeğe dönüşmesi neredeyse beş yüzyıl süren olayları yansıtıyordu.

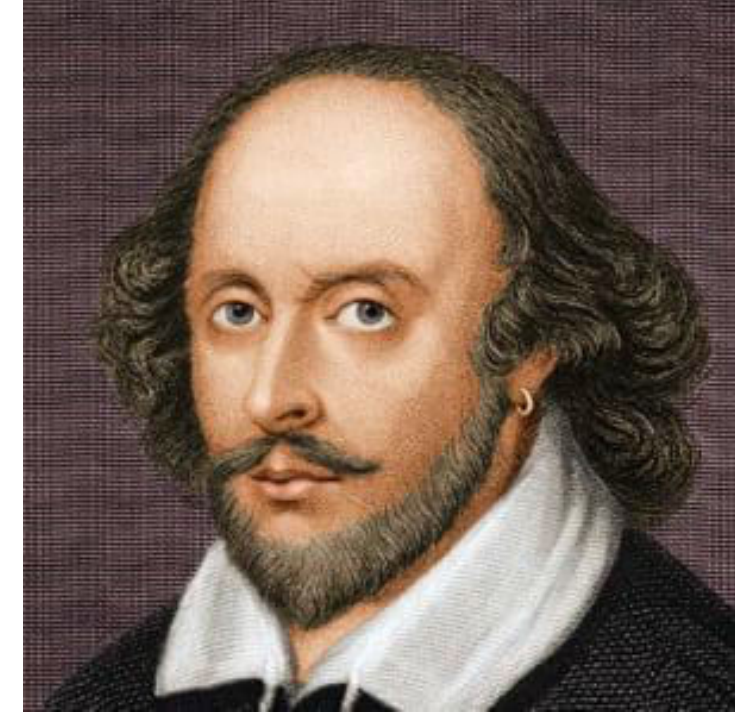

“

William
Shakespeare

”

Pek çok insanın okuma yazma bilmediği 16. yüzyılda, Shakespeare doğuştan gelen bir düşünce yeteneğine sahipti. İngiliz edebiyatını yeniden şekillendirmiş ve 21. yüzyılda bile pek çok yazara ilham vermiştir.

TEMEL KAVRAMLAR

Zeka: Bilgi ve becerileri edinme ve uygulama yeteneği.

IQ (Zeka Bölümü): Bir kişinin problem çözme testi kullanılarak ölçülen muhakeme yeteneğini, yaşlarına göre istatistiksel norm veya ortalamaya kıyasla temsil eden sayı.

Yaratıcı Düşünme: Mevcut bilgiler aracılığıyla kasıtlı olarak yeni anlayışlar ve farklı fikirler kazanmak.

Soyut Düşünme: Kavramları fiziksel olarak gözlemlediğimiz ötesinde düşünme yeteneği.

Dahi: Son derece zeki bir kişi veya belirli bir faaliyet alanında olağanüstü beceriye sahip kişi

1.3 YARATICI PROBLEM ÇÖZME

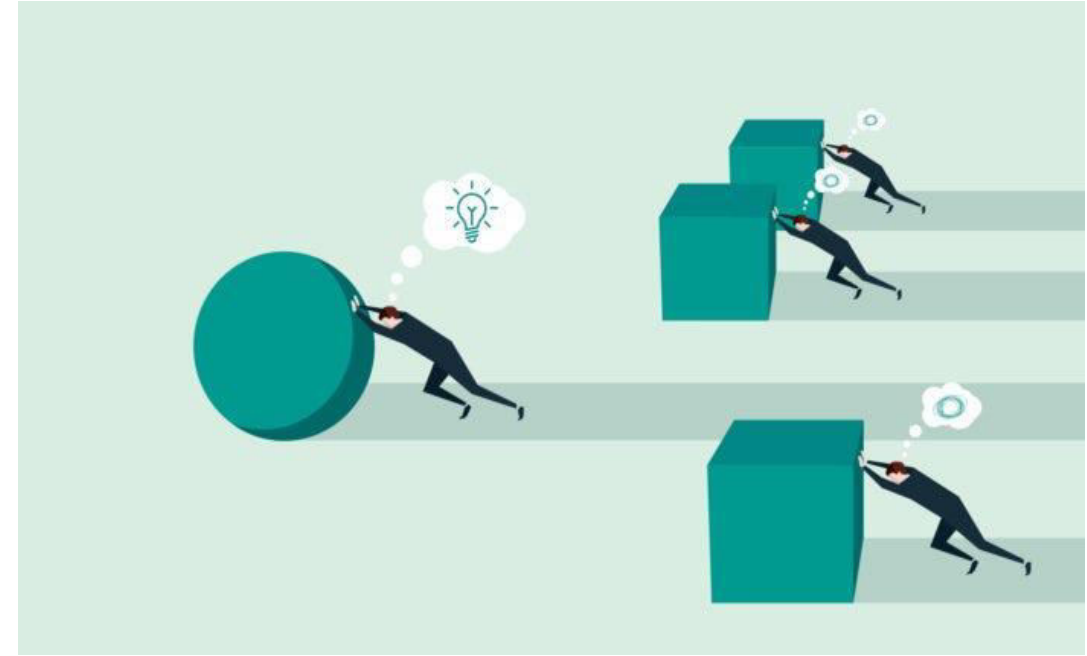
Yaratıcı Problem Çözme: Geleneksel düşünce başarısız olduğunda problemleri çözmenin veya fırsatları belirlemenin bir yolu.

Üretken Düşünme: Nesnelliği ve bir bütün olarak soruna saygıyı korurken, belirli bir sorunun dikkatle ele alındığı düşünme.

Yaratıcı Fikir: Tamamen yeni bir fikir oluşturmak için iki veya daha fazla fikrin zihinde bir araya gelmesinin sonucu.

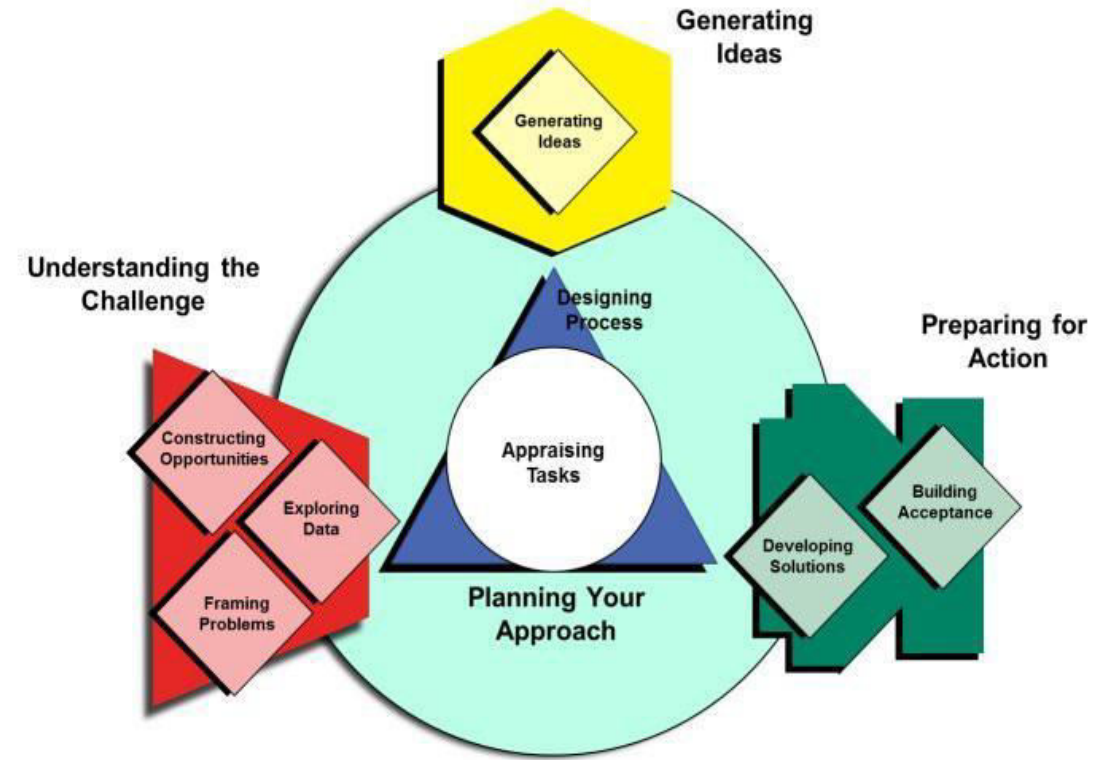
Beyin Fırtınası: Belirli bir sorunu çözmek için fikir üretme ve bilgi paylaşma yöntemi

Yaratıcı Problem Çözme (YPÇ) ,
geleneksel düşünce başarısız
olduğunda sorunları çözmenin veya
fırsatları belirlemenin bir yoludur.
Bazen engellerin üstesinden gelmek
ve hedeflere ulaşmak için bir plan
formüle etmek için yenilikçi
çözümler bulmak için yeni bakış
açıları gerekir..

Son derece yaratıcı insanlar tarafından kullanılan yaratıcı problem çözme süreci aşağıdaki adımları içerir.

- problemi anlamak için parçalara ayırmak
- problemi çözmek için fikirler üretmek
- en etkili çözümleri bulmak için bu fikirleri değerlendirmek

YPÇ ile İlgili Varsayımlar

Yaratıcı Problem Çözme ile ilgili bazı varsayımlar:

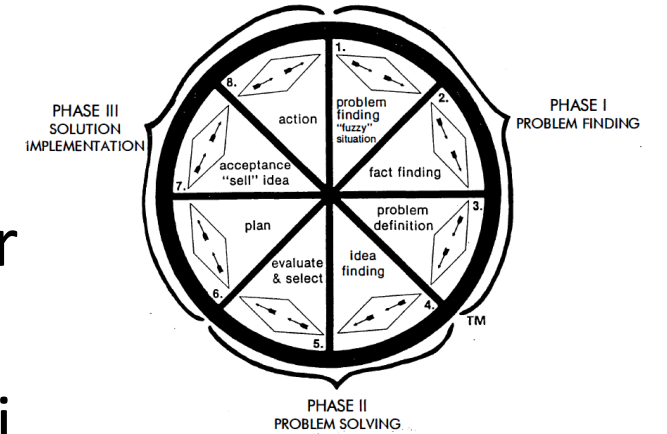
- ✓ İnsanlar yaratıcı potansiyellere sahiptir
- ✓ Tüm insanların yaratıcılıklarını çok çeşitli alanlarda veya konularda ifade etmeleri için sonsuz sayıda yol vardır (Torrance ve Salter, 1990).
- ✓ Yaratıcılığa genellikle bireylerin ilgi alanlarına, tercihlerine veya tarzlarına göre yaklaşılr veya kendi gösterir.
- ✓ İnsanların üretken olurken veya farklı derecelerde başarı gösterirken yaratıcı bir şekilde işlev görmesi mümkündür.
- ✓ Bireyler, yaratıcı potansiyellerini daha iyi gerçekleştirmek için yaratıcı stillerini daha iyi kullanabilir ve yaratıcı başarı düzeylerini geliştirebilirler.

“

Basadur'un Sekiz Aşamalı Yaratıcılık Süreci”

Basadur'un araştırması, dinamik ve etkili bir organizasyondaki çalışanların yeni düşünme becerileri geliştirmeleri ve örneğin yaratıcı problem bulucular, çözücüler ve çözüm uygulayıcıları olarak işlerini yeniden şekillendirmeler gerektiğini vurgulamıştır. Bu amaçla, kuruluşlar, önemli amaç ve hedeflerini desteklemek için bu yaratıcı düşünme becerilerini yönlendirmek için bir çerçeve sağlamalıdır.

“

Problem Çözme Becerilerini Öğretmek

”

Yaralı bir problem çözme modeli oluşturun: Problem çözme genellikle zor ve zaman alıcıdır. Öğrencilere, yapılandırılmış bir yönetime bağlı kalmanın yanı sıra sabırlı ve ısrarcı olmaları öğretilmelidir.

Belirli bir bağlam içinde öğretin: Problem çözme becerileri, kullanılacağı bağlam içinde öğretilmelidir. Öğretmenler açıklamalarda gerçek hayat problemlerini kullanmalıdır.

Öğrencilerin problemi anlamalarına yardımcı olun: Öğrencilerin problemleri çözebilmeleri için nihai hedefi tanımlamaları gerekir. Ne ve neden sorularının ötesinde, nasıl sorusunun cevabını bulmak daha kolay olacaktır.

Yeterli zaman ayırın: Problemi anlamak, hedefi belirlemek, sorularla uğraşmak, hataları yapmak, keşfetmek, düzeltmek ve tüm problemleri tek bir oturumda çözmek zaman alır.

Sorular sorun ve önerilerde bulunun: Bir şeyin neden olduğunu açıklamak ve öğrencilerden şu durumda ne olacağını tahmin etmelerini istemek önemli bileşenlerdir. Analitik ve tümdengelimsel düşünme becerilerini bu şekilde geliştirirler.

Hataları kavram yanlışlarıyla ilişkilendirin: Hatalar, kavram yanlışlarını göstermek için kullanılabilir. Varsa kavram yanlışlarını belirleyin ve düzeltin.

Teaching problem-solving skills. Centre for Teaching Excellence, University of Waterloo

“ Yaratıcı Problem Çözmenin Faydaları ”

- Yaratıcı problem çözme, daha yenilikçi çözümler sağlayabilir. Yaratıcı düşünmenin ve yaratıcı problem çözmenin teşvik edilmesi, daha yenilikçi çözümlerin yolunu açar.
- Yaratıcı problem çözme, ulaşılabilirliği artırır.
- Yaratıcı problem çözme, önyargıyı ortadan kaldırarak çözümleri geliştirir. Farklı düşünmeyi desteklemek, daha iyi, daha yaratıcı çözümler sunmaya yardımcı olabilir.
- Yaratıcı problem çözme ile çalışanların katılımı artar. İşyeri ne kadar yaratıcı olursa, insanlar o kadar yaratıcı olma eğilimindedir.
- Yaratıcı problem çözme, işe yarayan çözümleri geliştirir. Çoğu çözüm, mevcut durumda etkili gibi görünse de, gelecekte etkinliğini kaybedebilir.

TEMEL KAVRAMLAR

Yaratıcı Problem Çözme: Geleneksel düşünce başarısız olduğunda problemleri çözmenin veya fırsatları belirlemenin bir yolu.

Üretken Düşünme: Nesnelliği ve bir bütün olarak soruna saygıyı korurken, belirli bir sorunun dikkatle ele alındığı düşünme.

Yaratıcı Fikir: Tamamen yeni bir fikir oluşturmak için iki veya daha fazla fikrin zihinde bir araya gelmesinin sonucu.

Beyin Fırtınası: Belirli bir sorunu çözmek için fikir üretme ve bilgi paylaşma yöntemi

1.4 İNOVASYON VE YARATICILIK

Yenilik: Yeni bir fikir, yöntem veya araç: yenilik; yeni bir şeyin tanıtımı

Merak: Bir şeyi bilmek veya öğrenmek için güçlü bir istek

İraksak Düşünme: Bir soruna çoklu, benzersiz fikirler veya çözümler yaratma süreci (yanal düşünme olarak da anılır)

Yakınsak Düşünme: Bir soruna tek ve köklü bir yanıt bulmaya odaklanan düşünme türü

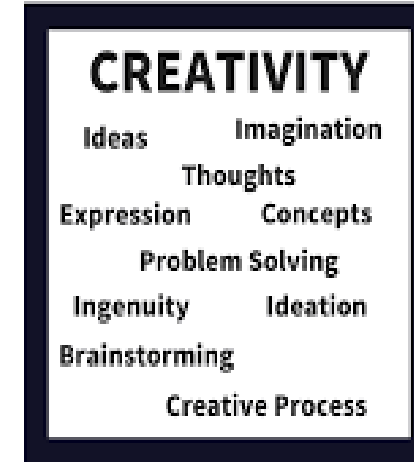

İnovasyon ve yaratıcılık, bazen birbirinin yerine kullanılan, birbiriyle yakından ilişkili iki kavramdır. İnsanlık, tarih boyunca insanların günlük yaşamlarında önemli bir fark yaratan yeniliklerden yararlanmıştır. "Yaratıcılık" ve "inovasyon" terimleri, hem insan yaratıcılığının bir ürünü hem de ürün geliştirmede yer alan süreçleri ifade eder. İnovasyon ve yaratıcılık olmasaydı, günümüz dünyası oldukça farklı olurdu.

“ İnovasyon ve Yaratıcılık Arasındaki İlişki Nedir? ”

Yaratıcılığın yenilikçi faaliyetleri artırdığı düşünülmektedir. Bir inovasyon sürecinin yaratıcılık ve inovasyonu içeren iki ana faaliyetten oluştuğu bilinmektedir. Yeni ve faydalı fikirler yaratıcılığın bir parçası olsa da, bu fikirlerin yeni ürünlere ve süreçlere uygulanması inovasyonun bir parçasıdır. Bu sıralama oldukça mantıklı ve açık gibi görünse de bu süreçte yaşananlar aslında pek çok zorluğu ve engeli de beraberinde getirmektedir. Sonuç olarak, inovasyon süreçleri çok boyutlu olduğundan ve çatışmalarla karakterize edildiğinden ve kurumlar, kültürler, organizasyonlar ve dış çevre gibi çeşitli unsurlardan etkilendiğinden, pürüzsüz ve dengeli bir inovasyon sürecini sürdürmek önemlidir.

Hunter, inovasyonu "Başkalarına değer katan yeni bir şeyin uygulanması veya yaratılması" olarak tanımlamaktadır. Inovasyon, bir araç, fiziksel fayda veya bir sorunu çözen veya bir avantaj yaratan yardım şeklinde görülebileceği için yaratıcılıktan daha somuttur. Tıbbın, müziğin, ulaşımın, sanatın, iletişimin vb. buluşlarında toplum yaratıcılıktan ve inovasyondan yararlanmıştır. Dünyadaki değişimler, büyüme ve yenilik yaratıcılık ve inovasyonla mümkün olmuştur.

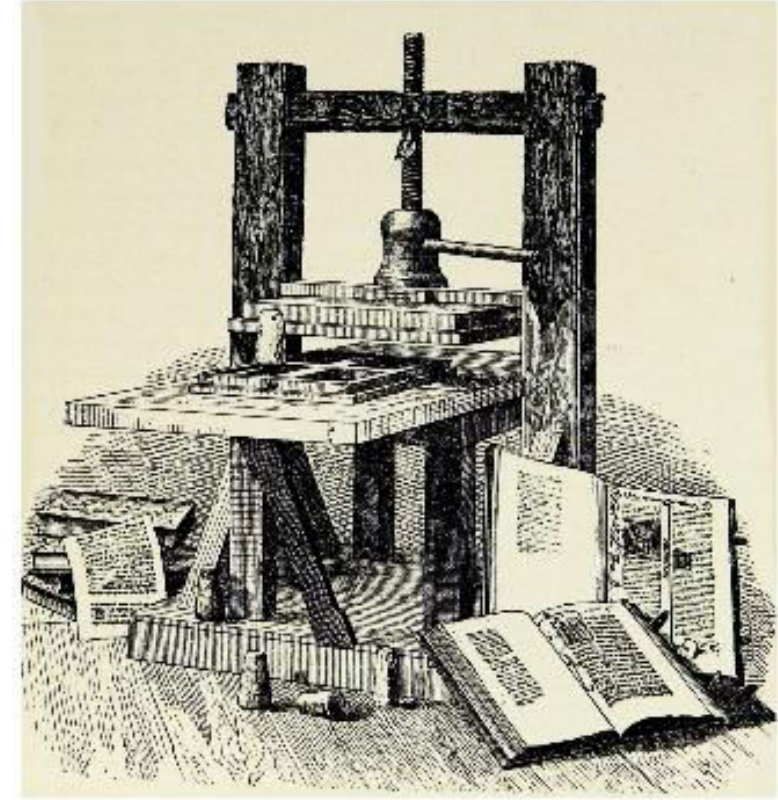
Yaratıcılık ve İnovasyon Örnekleri

- 1 Matbaa
- 2 Pusula
- 3 Elektrikli Ampul

“ Matbaa ”

Gutenberg tarafından
1440 yılında geliştirilen
matbaa, tarihte bilginin
yayılmasını ve
demokratikleşmesini
mümkün kılan en etkili
yenilikti.

“ Pusula ”

14. yüzyılda Çin'de icat edilen pusulanın, erken seyir ve keşif üzerindeki etkisi paha biçilemezdi. Kaşiflere dünya okyanuslarını geçmek için güvenilir bir yol sağlamıştır.

“ Elektrikli Ampul ”

Gazlı veya elektrikli
aydınlatmanın icadından
önce, iç mekanlardaki ana
ışık kaynağı ızgaradaki sabit
ateşti. Ev aktiviteleri, mum
ışığı veya düşük (ancak
hareketli) ışık sağlayan
kandillerle bir ateş etrafında
yapılıyordu.

TEMEL KAVRAMLAR

Yenilik: Yeni bir fikir, yöntem veya araç: yenilik; yeni bir şeyin tanıtımı

Merak: Bir şeyi bilmek veya öğrenmek için güçlü bir istek

Iraksak Düşünme: Bir soruna çoklu, benzersiz fikirler veya çözümler yaratma süreci (yanal düşünme olarak da anılır)

Yakınsak Düşünme: Bir soruna tek ve köklü bir yanıt bulmaya odaklanan düşünme türü

